

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ

Розглянуто національну специфіку та особливості реформування вищої освіти у Франції.

Ключові слова: вища освіта у Франції, бакалавр, ліценціат, спеціалізація, система еквівалентів, кваліфікаційні рівні.

Постановка проблеми. Четвертий рік поспіль вища освіта України торує свій шлях до Європи, реалізуючи на практиці положення Болонського процесу. Аби краще зрозуміти його сутність та чіткіше уявити перспективи, що відкриються перед студентською молоддю та вищими закладами освіти України внаслідок успішного проходження цього шляху, доречно глибше ознайомитися з системами вищої освіти, що діють у країнах Євросоюзу, критично аналізуючи їх здобутки, відокремлюючи позитив від негативу. Це дозволить якнайповніше скористатися європейським досвідом та уникнути прикрих помилок і непорозумінь, наблизити нашу вищу школу до європейської і за формою, і за змістом.

Пропонуємо розпочати таке ознайомлення з вищою освітою Франції.

Нині система вищої освіти Франції переживає підйом. І не в останню чергу завдяки державній підтримці, оскільки держава приділяє постійну увагу до розв'язання освітніх проблем. Своїми започаткуваннями та реформами Франція зробила вагомий внесок у розбудову загальноєвропейського наукового й освітнього простору, відомого нині під назвою "Болонський процес" [1; 2].

За останні десять років кількість студентів у Франції збільшилася на 37% і нині становить майже 2 млн. чол. У країні співіснують державна і приватна системи освіти (чверть студентів навчається у приватному секторі).

Історично у Франції склалися два типи вищих навчальних закладів: університети і вищі школи (Grandes Ecoles). В університетах (їх налічується близько 80) готують викладачів, лікарів, юристів, науковців. У вищих школах (яких близько 300) готують високопрофесійних фахівців з інженерії, у сфері економіки, управління, військової справи, освіти і культури.

Навчання у вищій школі вважається більш престижним, ніж в університеті, а вступити до

вищої школи значно складніше. Але, незважаючи на престижність навчання у вищих школах, більшою популярністю у Франції користуються університети. Саме в університетах традиційно підтримується більш високий рівень наукових досліджень. У державних університетах навчається майже дві третини студентів.

Французькі університети характеризуються своєю демократичністю. Саме тому Франція замає друге місце у світі після Великобританії за кількістю іноземних студентів (11,3%). Це пов'язано, перш за все, з тим, що навчання у державних університетах є безкоштовним. Щорічно студент сплачує тільки реєстраційний внесок у розмірі приблизно 300–400 євро залежно від університету і обраної спеціальності – це медичне страхування, а також плата за користування бібліотекою, спортмайданчиками та ін. Окрім того, французький уряд частково компенсує витрати студентів на житло (приблизно 20–40%).

Далекоглядна, перспективна політика французького уряду по відношенню до іноземних студентів пояснюється просто: студенти, які закінчать французькі вищі навчальні заклади, будуть краще розуміти французів та матимуть достатню підготовку, щоб працювати у французьких фірмах по всьому світу. Найбільшою популярністю серед спеціальностей користується економіка, залишивши позаду медицину, гуманітарні та точні науки.

Особливістю французької вищої освіти є те, що частина вищої освіти (переважно університети) практично є повністю відкритою і вступ зводиться до звичайного запису на навчання. Така система має як позитивні, так і негативні сторони. З одного боку, молода людина не відчуває себе соціально ущемленою нерівністю доступу до вищої освіти, має можливість продемонструвати свої здібності, "показати себе" вже в процесі навчання, а не на вступних іспитах, результат яких може бути далеким від об'єктивності й залежить від різних

випадковостей. З другого боку, така система створює дуже велике навантаження (в університеті опиняється дуже багато студентів) як на фінансові, так і на людські ресурси. Після першої сесії відбувається перший, найбільший відсів, а за три роки стіни університетів залишає приблизно дві третини студентів.

Інша частина вищої освіти є “закритою” і там домінують неуніверситетські заклади. Зарахування на навчання відбувається на основі жорсткого відбору, коли на одне місце є кілька претендентів.

Як і раніше, Сорбона залишається символом французької вищої освіти. Проте не єдиним. В Сорбону є сенс вступати, щоб вивчати гуманітарні науки: філософію, французьку літературу, право. Але коли йдеться про точні, природничі і прикладні науки, то краще вибирати університети іншої спеціалізації. А тим, хто хоче стати висококваліфікованим інженером чи управлінцем – слід вступати в спеціалізовані вищі школи [2].

Освіта Франції характеризується чітко вираженою національною специфікою. В цій країні своя система дипломів і вчених ступенів, особливий розподіл на освітні цикли. Характерне також відношення роботодавців до дипломів державних навчальних закладів: такі дипломи ціняться вище, ніж дипломи приватних шкіл і університетів.

Дворічне навчання в ліцеї для здобуття ступеня бакалавра є обов’язковим і вважається першим етапом вищої освіти. Існують два типи ліцеїв: загальноосвітні та технічні. Навчання у ліцеї триває три роки й надає можливість отримати спеціалізацію за вибором. Екзамени на атестат про загальну середню освіту (*baccalaureat*) враховують обрану спеціалізацію, яка може бути у галузі точних наук, економіки або літератури. Лише ті, хто успішно склав усі іспити (близько 67% учнів), одержують ступінь бакалавра і мають право вступати до вищого навчального закладу.

Система вищої освіти Франції включає підготовку фахівців середньої ланки. Мета даного навчання – в стислі терміни розпочати професійну діяльність. Вища освіта в країні не вважається соціальною нормою. Професії, які не потребують вищої освіти, також гарантують середній рівень життя. І такий життєвий шлях обирають зазвичай 30% усіх власників шкільних бакалавратів.

Разом з тим, випускники професійних ліцеїв мають можливість ще два роки навчатися в технікумі (STS) або в технологічному інституті (IUT). Після закінчення навчання вони отримують диплом BTS (технік вищої кваліфікації) або DUT (диплом технологічного інституту).

Власник такого диплома може одразу влаштуватися на роботу в різних галузях: зв’язок, промисловість, комерція, сфера обслуговування, економіка, туристичний бізнес тощо. Також можна продовжувати навчання в університеті або спеціалізованій вищій школі.

Під час вступу до університету студентам надається можливість обирати лише загальну спеціалізацію. При цьому, йдеться про узагальнену галузь навчання: правознавство, економіка, математика тощо.

Процес навчання складається з трьох етапів. Кожний з них завершується складанням іспитів і, у разі успішного екзаменування, отриманням відповідного диплома. Перший цикл навчання триває два роки. По закінченні, залежно від факультету, студент одержує або диплом про загальну університетську освіту (*Diplome d’etudes universitaires generales – DEUG*), або х диплом про науково-технічну університетську освіту (*diplome d’etudes universitaires scientifiques et techniques – DEUST*). Перший диплом менше ціниться на ринку праці, ніж другий, оскільки він є більш престижним, дозволяє зайняти посаду менеджера молодшої і середньої ланки і привертає більшу увагу з боку працедавців.

Під час другого етапу вищої освіти, тривалість якого також становить два роки, студенти опановують більш спеціалізовані знання. Перший рік другого циклу (*licence*) вінчується присудженням ступеня ліценціата. Ліценціат – це еквівалент поняття “неповна вища освіта”. Після цього кожен студент обов’язково має пройти практику (відпрацювати) за спеціальністю щонайменше 2 місяці. Без проходження такої практики студент на наступний курс незараховується. Другий рік подальшої спеціалізації закінчується присудженням ступеня мастера (*Maitrise*). Для цього студент повинен підготувати й захистити дипломну роботу за обраною темою.

Третій цикл вищої освіти триває один рік і завершується отриманням диплома про вищу освіту із присудженням ступеня магістра. При цьому, зарахування на п’ятий курс відбувається на конкурсній основі за підсумками співбесіди та виконання курсової роботи (студенту пропонується 2 теми на вибір за дуже вузькою спеціалізацією). Після захисту дипломної роботи студенти отримують два типи дипломів.

Перший: диплом DESS – диплом про спеціальну вищу освіту. Видається після року вузької спеціалізації в певній професійній галузі і передбачає стажування від трьох місяців до півроку. Від правильного вибору місця і напряму

стажування значною мірою залежить успішність подальшого працевлаштування молодого фахівця.

Другий: диплом DEA – диплом про поглиблену вищу освіту. Дозволяє його власнику продовжити наукову роботу у вибраній галузі. А після підготовки і захисту дисертації, отримати *diplome d'etudes approfondies*, який дозволяє його власникові викладати у вищих навчальних закладах.

Чим вищим є курс навчання, тим вужчою стає спеціалізація – таким є основоположний принцип побудови навчальних програм. Наприклад, у процесі підготовки економістів впродовж перших двох років відбувається загальна підготовка з даної галузі. На третьому курсі відбувається розподіл студентів за спеціальностями. Наприклад, у галузі економіки, це загальна економіка, економіка та управління, бухгалтерська справа, аудит. На четвертому курсі відбувається подальша спеціалізація. Наприклад, управлінські науки розширюються на маркетинг, управління трудовими ресурсами, контроль управління, фінанси. На п'ятому курсі має місце поглиблена вузька спеціалізація (розрізняють 25 різновидів економічних дипломів).

Незважаючи на те, що університети приймають на навчання всіх охочих без обмежень, отримати вищу освіту у Франції дуже важко. Понад 40% студентів, які вступили на перший курс, не справляються з навчальним навантаженням вищих навчальних закладів і залишають їх. Наприклад, на фізичних факультетах відрахування після першого курсу часто сягає 60%, у медицині – понад 70%.

Кращим досягненням власної системи освіти, своєрідним об'єктом національної гордості, французи вважають Вищі Школи з їх кореневою системою підготовчих класів.

Перші вищі школи (*Grandes Ecoles*) з'явилися у Франції ще в XVIII столітті і спочатку готували кадри виключно для ключових державних структур. Сьогодні це надзвичайно престижні навчальні заклади, в яких навчається біля 200 тисяч студентів. Вважається, що для випускників вищих шкіл – найпряміший шлях у великий бізнес і політику. Найбільш відомими вищими школами є Вища школа управління (*ENA*), Вища європейська школа (*Ecole Normale Supérieure*), Політехнічна школа (*Ecole Polytechnique*), Вища електротехнічна школа (*Ecole supérieure d'électricité*) і Паризька вища національна гірська школа (*Ecole Nationale Supérieure des mines de Paris*). Диплом випускника кожного з цих закладів дозволяє одразу обійняти посаду керівника крупної фірми або корпорації. Наприклад, пост директора

компанії “Рено” зараз займає людина, яка закінчила Політехнічну школу.

Студенти одержують стипендію як майбутні державні службовці. Після закінчення навчання випускники зобов'язані працювати на державній службі протягом 6 – 10 років, аби відшкодувати витрати держави на їх навчання. Вступити до вищої школи можна тільки після двох або трьох років навчання в підготовчих класах з обраного напрямку, або ж за результатами конкурсного відбору для власників диплому про загальну університетську освіту (*DEUG*).

У випадку невдачі під час вступу у Вищі школи випускники підготовчих класів мають можливість продовжити навчання одразу на третьому курсі будь-якого університету (за відповідним профілем).

Навчальний рік у вищих навчальних закладах складається з двох семестрів і розпочинається наприкінці вересня, а закінчується у червні. Заняття проводяться у традиційний спосіб, але із акцентуванням на виробленні умінь критично мислити і самостійно, а, головне, ефективно працювати. Залікова сесія після кожного семестру триває один тиждень, протягом якого потрібно скласти 7 – 10 іспитів у вигляді спеціальної письмової роботи, що кодується. Підсумкова оцінка з кожної навчальної дисципліни містить такі частки:

- за виконання практичних робіт – до 20% підсумкової оцінки;
- за виконання курсових робіт – до 30% підсумкової оцінки;
- безпосередньо за складений іспит – до 50% підсумкової оцінки.

Шкала оцінних балів є досить своєрідною – від 20 (найвищий рівень) до 0 балів (найнижчий рівень) з такими рівнями: 16 – 20 балів – дуже добре і відмінно, 14 – 15 – добре, 12 – 13 – достатньо добре, 10 – 11 – задовільно (найнижчий прохідний рівень оцінки), менше 10 – незадовільно.

Середній прохідний бал переведення на наступний курс становить не менше 10 балів. Студенти, які набрали менше 70% від середнього прохідного балу мають право один раз за увесь термін навчання залишитися на другий рік. Тиждеве навчальне навантаження становить 33 години. Чим вище курс навчання, тим більша частка часу припадає на практичні заняття. На старших курсах реалізуються виключно інтерактивні технології навчання – поділу на лекційні і практичні заняття фактично немає.

Ще однією особливістю французької освіти є висока мобільність студентів. Система еквівалентів (кредитів) за умови відповідності

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ

рівня знань дозволяє студентам без перешкод переходити з одного університету до іншого, близького за спеціалізацією. Однак студент повинен мотивувати свій перехід, від аргументованості чого залежить прийняття відповідного адміністративного рішення. Таким мотивуванням може бути переїзд з одного міста в інше. Проте, перейти до більш престижного університету досить складно, оскільки треба за рівнем знань відповідати його вимогам. Разом з тим, офіційно всі університети є рівними, а на ринку праці існує негласне котирування, особливо в тому, що стосується більш престижних “вищих шкіл”. Студенти з вищим рейтингом можуть обирати за своєю спеціальністю найкращі вищі навчальні заклади, у той час, як студенти з нижчим рейтингом мають можливість довчитися у менш престижних закладах (у провінції або у непрофільних вищих навчальних закладах).

Поряд з денною формою навчання, існує вечірня та дистанційна форми отримання вищої освіти – налічується понад 30000 студентів у 23-х університетах і Національному центрі заочної освіти.

Викладачі вищих навчальних закладів поділяються на три категорії: *професори* (еквівалент професорів і доцентів в українських ВНЗ), *лектори* і *асистенти*. Незважаючи на те, що середня заробітна платня у викладацького персоналу нижча, ніж у промисловості, цей вид праці виявляється досить привабливим через помірні виробничі навантаження у поєднанні з високим рівнем академічної свободи і соціальної захищеності. Прийом на роботу здійснюється на конкурсній основі, оскільки кількість претендентів перевищує кількість вакантних місць. Пенсійний вік викладачів становить 65 років. Після цього віку потрібно обов’язково звільнити робоче місце. Разом з тим, почесний професор має право вести один семінар, проте, тільки безкоштовно.

Закон визначає тривалість робочого тижня викладача обсягом 39 годин. Річне навантаження викладача становить не менше 128 годин лекцій, або не менше 192 годин семінарських занять чи не менше 228 годин керування лабораторними роботами.

Характерною ознакою вищої освіти Франції є те, що для проведення лекцій університети запрошують відомих фахівців-професіоналів.

Зокрема, на п’ятому курсі 80 – 85% викладацького складу становлять саме провідні спеціалісти з відомих потужних фірм відповідного профілю.

Цікаво, що проблеми “списування” під час проведення контрольних робіт, тестування й складання іспитів у ВНЗ Франції не існує. Подальша доля “проблемних” студентів вирішується на засіданні викладацького колективу. Міра покарання може вимірюватися роками позбавлення таких студентів можливості навчатися у вищих навчальних закладах. Наприклад, за списування на фінальному іспиті викладацький колектив може позбавити студента права навчатися у будь-якому закладі країни, а також претендувати на отримання водійських прав впродовж 5 років.

На цей час з метою створення єдиного європейського освітнього простору Франція, разом з Німеччиною, Італією, Великобританією і іншими європейськими країнами, включилася в так званий проект “гармонізації дипломів” в рамках Болонського процесу. А з метою забезпечення мобільності як студентів, так і викладачів, ці країни затвердили своє бажання забезпечити сумісність і прозорість своїх освітніх систем. Зазначене втілюється у виділенні трьох кваліфікаційних рівнів: **bac+3, bac+5, bac+8**.

Франція нині адаптує свою систему вищої освіти до цієї формули. Для цього була проведена реорганізація дипломів Licence Master Doctorat (LMD). В рамках європейської програми “Конкурентоспроможність і інновація” в 2004 році був запропонований і реалізований проект нової університетської кваліфікації Master “європейського зразка” (Master “Recherche et Innovation européennes”).

Висновки. Підсумовуючи наведений вище матеріал, наведемо узагальнену таблицю кваліфікаційних рівнів вищої освіти Франції.

Роки навчання	Кваліфікаційні рівні до 2004 р.	Кваліфікаційні рівні після 2004 р.	Тривалість навчання (років)
8	Doctorat	Doctorat	8
7			
6			
5	DESS	Master 2	5
4	Maîtrise	Master 1	
3	Licence	Licence 3	3
2	DEUG/DEUST	Licence 2	
1		Licence 1	

1. Арутюнова Ж.М. *Современные тенденции развития системы образования во Франции// Иностранные языки в школе.* – 2004. – № 3.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ “КОМП’ЮТЕРНІ МЕРЕЖІ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

2. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация для размышления// Вестник высшей школы: Alma mater. – 2000. – № 6.
3. <http://www.infrance.ru/education/systeme/>
4. <http://france.mail333.com/01.htm>.
5. <http://france.mail333.com/07.htm>.
6. <http://www.infrance.ru/education/systeme/superieur/superieur.htm>.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2009

УДК 378:004.7:621.39

Оксана Бойченко, старший викладач

Київського національного лінгвістичного університету

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ “КОМП’ЮТЕРНІ МЕРЕЖІ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ” ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

У статті розглядається розробка елементів дистанційного навчання на етапі підготовки до впровадження викладання дисципліни у системі дистанційної освіти.

Ключові слова: дистанційне навчання, Інтернет, веб-сайт, веб-сторінка.

Постановка проблеми. Сучасна освіта все ширше використовує досягнення новітніх комп’ютерних технологій. Особливо стрімко відбувається освоєння телекомунікаційних технологій для таких форм навчання як заочної, вечірньої та екстернатної.

Метою статті є висвітлення проблем впровадження елементів дистанційного навчання при викладанні дисципліни “Комп’ютерні мережі та телекомунікації” для студентів економічних спеціальностей заочної форми навчання.

Виклад основного матеріалу. Специфіка викладання у вищих навчальних закладах дисциплін комп’ютерного циклу вимагає постійного оновлення форм, методів та методик подання матеріалу. З року в рік, з урахуванням вимог інформаційного суспільства, змінюється спрямованість самих дисциплін, модернізуються навчально-методичні матеріали, додаються нові елементи навчання. Для постійного підтримання високого рівня подання знань, необхідно також впроваджувати сучасні форми навчання, до яких відносять дистанційну освіту. Враховуючи, що дистанційне навчання

потребує різноманітних складових (Рисунок 1), перехід до запровадження цієї форми навчання варто розпочати з розробки методологічних засад та створення інформаційного наповнення курсів.

Особливістю викладання даної дисципліни для студентів-заочників є те, що вивчення комп’ютерних мереж як інструмента ведення бізнесу в мережі Інтернет, відбувається з активним залученням засобів телекомунікаційних технологій. Це дає змогу:

- якомога ширше використати навички, набуті студентами на першому курсі в процесі вивчення дисципліни “Інформаційні технології в менеджменті” та ряду економічних дисциплін;
- оволодіти прийомами колективної роботи в локальній, корпоративній та глобальній комп’ютерних мережах;
- усвідомити перспективність ведення

Рисунок 1.